

рідної мови. Кожна книга цього творця від Бога, кожна його стаття — на вагу золота. У кожному зроненому, виплеканому ним слові — наша правда, а не вибілена, знекровлена історія, орієнтири в будущину. Його праці, мов магніт, притягують до себе науковців і тих простих читачів, які сенс буття вбачають не в розкоші, не в найкращому й найзручнішому місці під сонцем, а в праведному труді в ім'я своєї держави, у самовдосконаленні й прагненні дарувати добро та щастя ближньому своєму.

Роздуми Івана Огієнка, щедро розсіпані в різних царинах науки, аргументовані, переконливі, potwierdжені незаперечними фактами. Його гіпотеза, або “малюнок”, постання української мови нині міцно входить у лінгвістичний ужиток. Наша мова, за рецепцією й інтерпретацією вченого Огієнка, “зарисувалася ще на слов'янській прабатьківщині, від якої вже відірвалася з виразними своїми рисами, як постала й кожна інша слов'янська мова... У слов'янській прабатьківщині українці сиділи приблизно на тих самих землях, на яких пізніше застала їх історія, цебто українці автохтони на своїх землях”. Період становлення українського етносу й говорів української мови вельми тривалий — IX, X й XI століття. Це лише фрагмент до великої розмови про окремішність української мови, її місце в слов'янській сім'ї, її діалектне розшарування, її нормування тощо. Не можна не згадати вчення митрополита Іларіона про історію українського друкарства, науку про рідномовні обов'язки, які варто звести до непорушного національного канону, домагатися виконання його кожним із нас зосібна і всією державою загалом, якщо хочемо зняти з себе ярмо меншовартості й стати твердо на свою дорогу державотворення — нелегку, з величезними втратами, але свою — і вже неперебутню.

Тож наспів час збагнути всім (і тим, хто чітко тримається за імперські традиції також), що наш пріснопам'ятний і по-справжньому великий Іван Огієнко не зрадник, не втікач від розплати українського народу, як це пропагувала радянська історіографія, а “бджола, що від світання до смеркання носить по краплині мед до свого вулика”. Так оцінюємо ми свого славного попередника, так обов'язково мають думати про нього наші діти й онуки, бо митрополит Іларіон усім нам вкупі на землі доніс просто й велично істину з істин: “... що ми? Чий сини? Яких батьків? Ким, за що закуті?...”

Отримано: 15.04.2010 р.

Володимир Погребенник

СВЯТЕ ІМ'Я МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА

**Шановна громадо, зібрана тут святим іменем
Митрополита Іларіона!**

Дозвольте насамперед як одному з цьогорічних лауреатів висловити щиру вдячність співзасновникам Премії імені Івана Огієнка, Комітету з її присудження й усім гостинним організаторам Міжнародного наукового форуму “Іван Огієнко у діалозі культур і духовності”. Надзвичайно

приємно, що у наші складні дні можливе таке високе поцінування моєї понад 30-літньої праці на ниві високошкільної освіти й науки, що увінчалася створенням понад 500 праць, опублікованих у 10 країнах світу, й серед них цілим рядом підручників із історії української літератури, посібників, енциклопедій, довідників і хрестоматій для студентів, абітурієнтів і школярів, створенням наукової школи при кафедрі української літератури НПУ ім. М. П. Драгоманова, підготовкою для наших ВНЗ 15 докторів і кандидатів наук, поверненням Україні, зокрема студіюючій молоді, національного надбання — впорядкованої, прокоментованої й оснащеної вступними статтями творчої спадщини першорядних (І. Франко, О. Кобилянська, Б. Грінченко, Я. Щоголів, Б. Лепкий) і менше знаних літераторів (М. Кононенко, Л. Полтава, Д. Рихтицька) та вчених (З. Кузелі, М. Драгоманова, видане чотирикнижжя невдовзі поповниться п'ятим томом праць ученого, що ніколи ще не виходили на його батьківщині).

Згадані видання, втім підручників, зі спадщиною світоча української науки Івана Огієнка поєднує спільний пафос пізнання духової України, величі її культурного набуtku, творення гідної держави, омріяної ще Т.Шевченком і провіщеної українським Мойсеєм І. Франком. Високе в своїй самозреченості служіння цих та інших діячів нашої культури визвольній і державотворчій місії Слова й Думки, кращого майбуття Батьківщини прегарно висловив у традиціях тих же Шевченка, В. Мови-Лиманського, Франка, І. Липи й ін. проф. І. Огієнко як поет-гранослов: “Хай лютий ворог на Голготу / Жене стократ за Україну, — / Для неї я свою роботу / Аж до могили не покину!”.

Син селянської родини з Брусилова власним життям підтвердив ці заповітні слова. Талановитий учень проф. Перетца, він іще в мертволитій царській Росії сів знання і зерна національної свідомості під час професорської праці у Києві та з учителями початкових шкіл у Радомишлі, став засновником Вищої початкової школи в Брусиліві. Вже у воскреслій рідній державі дбав про відродження і дерусифікацію української церкви, організацію Науково-педагогічної академії, став засновником і першим ректором Кам'янець-Подільського державного українського університету, де відкрив і кафедри полоністики і юдаїстики. Це був унікальний ректор, який свою платню, далі вже й міністра освіти, віддав на студентські стипендії!

А тепер кілька порівняльних констатацій. Напередодні кінця УНР великий соборник міністр освіти Огієнко, дбаючи про вкорінення у співгромадян почуття всеукраїнської єдності, виробляє Проект урочистого Свята Соборности і 22 січня стає державним святом. А новопризначений міністр освіти за такий же час діяльності — менше, ніж місяць — устиг під акомпанемент справедливих вимог про його відставку у черговий раз антинауково поділити Україну на дві, велику й західну, буцімто надзвичайно відмінні між собою, втім конфесійно (так, наче, наприклад, Буковина не була споконвіку не тільки християнською, а й православною). Унікальна ситуація у світовій історії: тактику “поділяй і владарюй”, відому ще з часів Риму, високопосадовий держслужбовець спрямовує проти ... держави, якій начебто служить і до якої мав би бути принаймні лояльним.

Або ж інша протиставна паралель: Огієнко в УНР, що вже валилася, забезпечує права колишніх “іногородців” у Росії, утім євреїв, іще недавно проскрибованих межею осідлості, на вищу університетську освіту без обмежень тощо. Нащадок же Авраама міністр Табачник на майже 20 році незалежності своїм наказом відміняє державний іспит з української мови для випускників вишів так, неначе всі в Україні вже досконало оволоділи державною мовою, буцімто вже усунуто далекосяглі наслідки планово веденого століттями лінгвоциду мови Лесі Українки і Василя Стуса. І це на нашій, буцімто своїй землі...

Та повернімося до тих, кому історія приготувала місце не на звалищах, а на її святих скрижалях. Зосібна, до того справжнього міністра, котрий іще у січні-квітні підписував розпорядження і закони про українізацію середніх шкіл, відкриття багатьох нових українських гімназій, надання великих допомог українським видавництвам і культурно-освітнім організаціям Галичини (останнім у обсязі 22 млн. грн.), значне підвищення платні вчителям народних шкіл і закриття російської гімназії за демонстративно вороже ставлення до української влади. Витіснений разом із урядом більшовицькою повинню з батьківщини, Огієнко повторив хресну дорогу іншого великого вигнанця — М. Драгоманова. Шукав собі (і знаходив) те місце в еміграції, де міг бути корисним українській справі — викладаючи у закордонних вишах (Драгоманов — у Софії, Огієнко — у Варшаві), готуючи до друку безцінні видання — збірники й часописи (Драгоманов — “Громаду”, Огієнко — “Рідну мову” й “Нашу культуру”), творячи глибокі наукові розвідки.

Ба більше, Івана Огієнка можна вважати продовжувачем надзвичайної ваги едиторської місії Драгоманова, діяльності його Женевської друкарні, спрямованої на суспільний і духово-культурний розвиток України. Звісно, належність двох світочів, пам’ять про яких іще слід гідно вшанувати на їх батьківщині, до різних історичних епох наклала свій відбиток. Якщо Драгоманов розчарувався в російському православ’ї, опорі й знарядді самодержавств, та зацікавився теж давнім в Україні протестантством і штундою, то митрополит Іларіон ґрунтувався у діяльності ідеалом священика як будівничого національної свідомості народу, а церкви як свого роду національної школи. Проте центральним первнем життєтворчості двох велетів, яким Господь дав могутні крила, була спільна ідея: суверенізації й справжньої незалежності України. Духовним тестаментом патрона цієї високої премії Івана Огієнка нащадкам є його слова хвилюючих певності і віри, того промінного оптимізму, який слід поділяти й утілювати у життя:

*Україна — непоборна,
Й вона вбереться в вічну славу,
Як Мати вільна і соборна.*

Отримано: 15.04.2010 р.